

На закінчення підкреслимо, що інтерактивне навчання незалежно від форм і методів його організації, змісту навчання активно розвиватиметься і в теоретичному, і в практичному аспектах. Це методичний наказ часу, який пов'язаний із новим (або, можливо, добре забутим старим) типом взаємодії викладача зі здобувачем вищої освіти, що передбачає активний ширий інтерес один до одного, до пізнання проблем, протиріч і загадок, до досягнення сенсу, пошуку істини шляхом спілкування в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Список використаної літератури

1. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід: метод, посібник. – К., 2002; Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод, посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. – К., 2003. – 27 с.
2. Семеновська Л. А. Інтерактивне навчання студентів: методичні аспекти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст» / Л.А. Семеновська, М.О. Рамусь // Дидактика. – Полтава : ПНПУ, 2021. – № 22. – С. 251–255.
3. Бутикова Л.С. Нові пріоритети розвитку сучасної освіти / Л.С. Бутикова // Вища освіта України. – 2006. – №3. – С. 83-88.
4. Врублевська С.В. Інноваційні процеси у системі освіти / С.В. Врублевська // Медична освіта. – 2007. – №1. – С. 43-48.
5. Ковальчук Л.Я. Впровадження новітніх методик / Л.Я. Ковальчук // Медична освіта. – 2009. – № 2. – С. 10-14.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ У ВИКЛАДАННІ ПАТОМОРФОЛОГІЇ ТА СЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Ройко Н.В., Старченко І.І., Филенко Б.М., Проскурня С.А., Черняк В.В.

Полтавський державний медичний університет

Підвищення якості підготовки фахівців – головне завдання вищої медичної освіти, в якому велике значення мають фундаментальні дисципліни. Навчальний процес має спрямовуватися на становлення професійних компетенцій, що формують творче мислення, уміння використовувати інформацію з фундаментальних наук для розуміння клінічних дисциплін і опанування навичок установлення діагнозу. Кафедра патологічної анатомії та судової медицини особливо увагу приділяє методичному оснащенню й показовості навчального процесу, що сприяє оптимізації теоретичної підготовки студентів і опануванню ними практичних навичок.

Ключові слова: макропрепарати, мікропрепарати, мультимедійні презентації, розтин, дидактичний принцип.

Improving the quality of specialist training is the main task of higher medical education, in which fundamental disciplines are of great importance. The educational process should be aimed at the formation of professional competencies that form creative thinking, the ability to use information from fundamental sciences to understand clinical disciplines, and the acquisition of diagnosis skills. The Department of Pathological Anatomy and Forensic Medicine pays special attention to methodological equipment and presentation of the educational process, which contributes to the optimization of theoretical training of students and their mastering of practical skills.

Keywords: macropreparations, micropreparations, multimedia presentations, dissection, didactic principle.

Підвищення якості підготовки фахівців – головне завдання вищої медичної освіти, в якому велике значення мають фундаментальні дисципліни. До фундаментальних медико-біологічних наук у системі підготовки висококваліфікованих лікарів належить патоморфологія, що вивчає загальнопатологічні процеси і структурні основи хвороб, їхні етіологію, патогенез, морфогенез, ускладнення й наслідки [1].

У процесі засвоєння дисципліни здобувачі вищої освіти засвоюють знання і вміння, які необхідні для подальшого навчання на клінічних кафедрах. Тому навчальний процес має бути спрямований на становлення професійних компетенцій, які формують творче мислення, уміння використовувати інформацію з фундаментальних наук для розуміння клінічних дисциплін і опанування навичок установлення діагнозу [2].

Складність вивчення патоморфології здобувачами освіти полягає у великому обсязі теоретичного матеріалу, що вивчається, різноманітності загальнопатологічних процесів, сукупністю яких визначаються морфологічні прояви тієї чи іншої хвороби.

Відомо, що міцність і ефективність засвоєння навчального матеріалу залежать від різноманітних чуттєвих сприйнятів, що виражаються в найважливішому дидактичному принципі наочності.

З огляду на це, на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини ПДМУ особливо увага приділяється методичному оснащенню й показовості навчального процесу, що сприяє оптимізації теоретичної підготовки студентів і засвоєнню ними практичних навичок. З метою забезпечення наочності викладання дисципліни на лекціях і практичних заняттях демонструються мультимедійні презентації.

Практичні заняття забезпечені макропрепаратами і мікропрепаратами [3]. У роботі з описами макропрепаратів здобувачі освіти набувають уміння бачити морфологічні зміни, отримують знання про характерні зміни внутрішніх органів при найважливіших захворюваннях людини. Вивчення мікропрепаратів на заняттях дозволяє охарактеризувати кількість, розміри й форму ядер клітин, описати зміни в цитоплазмі, визначити стромальні елементи органа (волокна сполучної тканини, клітинні інфільтрати, стан судин) і назвати причини виявленого патологічного процесу, механізми його розвитку, клінічні прояви, наслідки.

В організації самостійної роботи студентів велике значення має створення методичних посібників, які забезпечують як описове визначення їх дій, так і наочну демонстрацію кінцевих результатів роботи. Для оптимізації викладання патологічної анатомії на різних факультетах колективом кафедри видано робочі зошити до практичних занять для здобувачів освіти за спеціальностями «Медицина», «Педіатрія» і «Стоматологія», в яких ураховано специфіку кожної спеціальності. До кожної теми створено таблиці, які відображають сутність патологічних процесів, що вивчаються, образно показують, що необхідно засвоїти. Засобами наочності на занятті є

запропоновані за темою макро- і мікропрепаратів.

За консультативної допомоги викладача після проведення мікроскопічного дослідження студенти замальовують мікропрепарати з підписами до них і цифровими позначеннями деталей. На закінчення практичного заняття здобувачі освіти виконують запропоновані за темою ситуаційні завдання, що допомагає краще зрозуміти сутність теорії, аргументувати теоретичні положення, показати взаємозв'язок і взаємозалежність патологічних процесів.

Відповідно до державних освітніх стандартів на 5 курсі проводяться заняття, які включають питання секційного курсу для студентів медичного і педіатричного факультетів. Зважаючи на високу значущість наочності вивчення патологічної анатомії, на кафедрі передбачено відвідування патологоанатомічного розтину з наступним клініко-анатомічним аналізом [4].

Крім того, здобувачі освіти ознайомлюються з порядком проведення розтину, нормативною документацією (наказами, які регламентують роботу патологоанатомічної служби), правилами оформлення медичного свідоцтва про смерть. Заняття із секційного курсу проводяться на базі Полтавського обласного патологоанатомічного бюро, де щодня виконуються патологоанатомічні розтини, досліджується операційний і біопсійний матеріал. Дуже важливою, на наш погляд, є можливість регулярного відвідування студентами секційної зали.

Тільки на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини під час розтину можна навчитися визначати типові патологічні процеси, побачити морфологічні зміни органів за різних захворювань, спостерігаючи за роботою прозектора. Це робить навчання наочним і предметним, допомагає краще зрозуміти матеріал, що вивчається, і закріпити знання. Під час патологоанатомічного розтину здобувачі освіти слухають коментарі викладача, обговорюють питання, вчать формулювати патологоанатомічний діагноз.

Таким чином, реалізація на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини дидактичного принципу наочності (мультимедійні презентації, вивчення макропрепаратів, замальовка й позначення мікропрепаратів, демонстрація розтину) стимулює пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, сприяє формуванню клініко-анатомічного мислення, підготовці висококваліфікованих спеціалістів у практичній медицині.

Список використаної літератури

1. Методи оптимізації навчального процесу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом ВДНЗУ «УМСА» / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної патологічної анатомії : матеріали наук.-прак. конф. – К., 2017. – С. 90–91.
2. Розвиток міжпредметних зв'язків для формування клінічного мислення на основі академічних компетенцій на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5-6 листопада 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 217–225.
3. Проблемні аспекти використання макро- і мікропрепаратів для викладання дисципліни «Патоморфологія» / С. М. Совгіря, Н. І. Винник, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 213–214.
4. Досвід викладання секційного курсу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / С. А. Проскурня, Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко, О. К. Прилуцький // Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 244–245.

УДК 37.026.9:159.923.35

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Ряднова В.В., Безкоровайна І.М., Безега Н.М., Воскресенська Л.К.,
Пера-Васильченко А.В., Олефір І.С.**

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто особливості використання ментальних карт у педагогічній діяльності. Проаналізовано види ментальних карт за функціями використання. Наведено основні властивості інтелект-карт. Розглянуто етапи ментального картографування. Указано сервіси і програми, які можна використовувати під час створення ментальних карт.

Ключові слова: карта, ментальна карта, інтелект-карта, розумова карта, візуалізація мислення, картографування, освітній процес.

The article examines the peculiarities of using mental maps in pedagogical activities. The types of mental maps were analyzed according to the functions of use. The main properties of intelligence maps are given. The stages of mental mapping are considered. Services and programs that can be used when creating mental maps are specified.

Keywords: map, mental map, intelligence map, mind map, visualization of thinking, mapping, educational process.

У сучасних умовах вища освіта має адаптуватися до реалій сьогодення, які все частіше вимагають від нас в умовах дистанційного навчання впровадження новітніх інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій, самостійного засвоєння теоретичного матеріалу, творчого підходу до навчання, нелінійних форм опрацювання навчального матеріалу та ін. Усім цим вимогам відповідає технологія створення ментальних карт (mental maps), або як їх іще називають інтелект-карт (intelligence maps) і розумових карт (mind maps). Синонімічні також такі поняття: "схеми мислення", "діаграми зв'язків", "карти розуму", "карти уявлень", "карти знань", "карти пам'яті", "асоціативні карти" та ін.

Вивченням створення й застосування різноманітних когнітивних карт займалися і вітчизняні, і зарубіжні вчені: Барабаш-Рєвак О. [1], Б'юзен Б., Б'юзен Т., Блах В. [9], Заїка В. [2; 3], Кіндрат І. [4], Клевака Л. [2], Лінч К., Машкіна